

XX-ASR OXIRI VA XXI-ASR BOSHLARIDA O‘ZBEK SHE’RIYATIDA TABIAT, JAMIYAT VA LIRIK QAHRAMONNING TASVIRLANISHI

Akbar Jumanov

JDPU o‘qituvchisi

jumanovakbar574@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada XX-asr oxiri va XXI-asr boshlarida o‘zbek she’riyatida tabiat, jamiyat va lirik qahramonning tasvirlanishi borasida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar. O‘zbek adabiyoti, she’riy an’analar, shoir, ilhom manbai, badiiy, g‘oyaviy, madaniyat.

O‘zbek adabiyoti o‘zining mazmundorligi, tarixiy qimmatini bilan ajralib turadi. Ham nazm, ham nasr, ham publitsistika bu millat asarlarini maroqli mutolaa qilishga chorlaydi. O‘zbek adabiyoti o‘zining qadimiy ildiziga, rivojlanish bosqichiga ega. Millat adabiyotining shakllanish tarixidan kelib chiqib uni quyidagi davrlarga bo‘lib chiqish mumkin.

O‘zbek she’riyati XX-asr oxiri va XXI asr boshlarida ajoyib o‘zgarishlarni boshdan kechirdi. Bu davr shoirlari yangi mavzularni o‘zlashtirdilar, innovatsion shakllar bilan tajriba o‘tkazdilar, rang-barang qarashlarni o‘rgandilar. Ular shaxsiy tajribalar, ijtimoiy muammolar va zamonaviy hayotning murakkabliklarini o‘rganishdi. Shoirlar an’anaviy o‘zbek she’riy an’analarini zamonaviy ta’sirlar bilan uyg‘unlashtirib, ta’sirchan ovoz sifatida maydonga chiqdilar. Ularning asarlari O‘zbekistonning rivojlanayotgan madaniy landshaftini aks ettiradi va hissiyotlar, g‘oyalar va badiiy ifodalarning boy gobelenini taqdim etadi.

O‘zbek she’riyatida tabiat ko‘pincha ilhom manbai, lirik qahramon his-tuyg‘ularining aksi sifatida tasvirlanadi. Shoirlar tabiat olamining go‘zalligini tasvirlashda jonli tasvirlardan foydalanadilar, tog‘lar, daryolar, bog‘lar kabi manzaralar, tovushlar va his-tuyg‘ularni chaqiradilar. Tabiat ko‘pincha poklik, osoyishtalik va uyg‘unlik timsoli sifatida tasvirlangan bo‘lib, lirik qahramonga tasalli va aloqa hissini beradi.

O‘zbek she’riyatida tabiat hamisha alohida o‘rin tutgan va XX asr oxiri va XXI asr boshlarida tabiat bilan bu aloqadorlik tarannum etilishi davom etgan. Bu davr shoirlari ko‘pincha o‘zbek manzarasining go‘zalligi va osoyishtaligini tasvirlab, uning mohiyatini jonli va ta’sirchan tasvirlar orqali aks ettirgan.

Ular o'z she'rlarida gullab-yashnagan bog'lar, mahobatli tog'lar, oqib turgan daryolar suratlarini chizganlar. Ular bahorning jo'shqin ranglaridan tortib, kuzning zarhal tuslarigacha o'zgarib borayotgan fasllarni nishonladilar. Shoirlar, shuningdek, insoniyat va tabiat o'rtasidagi nozik muvozanat, uyg'unlik va o'zaro bog'liqlik mavzularini o'rganishdan ilhom topdilar. Bundan tashqari, bu davr shoirlari tabiatni tasvirlash orqali chuqurroq ma'nolarni etkazish uchun ko'pincha simvolizmdan foydalanganlar. Ular insonning his-tuyg'ulari, istaklari va intilishlarini ifodalash uchun gullar, daraxtlar va hayvonlar kabi elementlardan foydalanganlar. Bu metaforalar orqali ular insoniy holatni o'rganib, hayot sirlari haqida fikr yuritdilar.

Umuman olganda, XX-asr oxiri va XXI asr boshlarida O'zbekiston tabiat she'riyati o'zbek landshaftining go'zalligi va ma'naviyatini nafis tafsilotlar bilan aks ettirgan holda xalq va tabiat o'rtasidagi chuqur bog'liqlikni ko'rsatishda davom etdi. .

O'zbek she'riyatining yana bir muhim mavzusi jamiyat bo'lib, shoirlar ijtimoiy muammolar, madaniy me'yorlar va o'z jamoalaridagi shaxslar duch keladigan muammolarga bag'ishlaydilar. Ular sevgi, munosabatlar, shaxsiyat va kundalik hayotdagi kurash kabi mavzularni o'rganadilar. Shoirlar ko'pincha jamiyat tuzilmalarini tanqid qiladi, ijtimoiy adolat tarafdori, ijobiy o'zgarishlarga intilish bildiradi. Ular jamiyatning go'zalligi va kamchiliklarini ta'kidlab, insonlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning murakkabligini o'rganadilar. Ko'plab shoirlar O'zbekistonning madaniy va tarixiy merosiga e'tibor qaratgan, uning boy an'ana va qadriyatlarini tarannum etgan. Ular modernizatsiya va globallashuv sharoitida mamlakatning madaniy o'ziga xosligini saqlash va asrab-avaylash muhimligini ta'kidladilar. Shu bilan birga, boshqa shoirlar ham jamiyatdagi o'zgarishlar natijasida yuzaga kelgan qiyinchiliklar va o'zgarishlarni chuqur o'rgandilar. Ularda urbanizatsiya, globallashuv, ijtimoiy tengsizlik va texnologiyaning an'anaviy turmush tarziga ta'siri kabi masalalar ko'rib chiqildi. Bu shoirlar zamonaviy o'zbek jamiyatining ijtimoiy voqeliklari va ziddiyatlarini o'rganish uchun tanqidiy ob'yektiv taqdim etdilar.

Bundan tashqari, o'zbek she'riyatida jamiyat timsoli ishq, ma'naviyat va shaxsiy o'sish mavzularini ham qamrab olgan. Shoirlar insonlar o'rtasidagi munosabatlarning murakkab tomonlarini, ma'no izlashni, shaxsiy va umumiy baxtga intilishlarini tadqiq qildilar. Umuman olganda, 20-asr oxiri va XXI asr boshlarida o'zbek she'riyatida jamiyat timsoli O'zbekiston jamiyatining ham an'anaviy, ham zamonaviy jihatlarini qamrab olgan holda ijtimoiy tuzilmaning dinamik va nozik tadqiqini aks ettiradi.

O'zbek she'riyatida lirik qahramon odatda she'riy sayohat davomida turli tuyg'ularni boshdan kechiradigan va shaxsiy o'sishni boshdan kechiradigan shaxsdir. Qahramon shoirning o'z fikrlari va his-tuyg'ularining timsoli yoki umuminsoniy tajribalarni o'rganish uchun yaratilgan fantastik qahramon bo'lishi mumkin. Lirik

qahramon ko‘pincha sevgi, sog‘inish, yo‘qotish va o‘z-o‘zini kashf qilish mavzulari bilan kurashadi. Introspektsiya va mulohaza yuritish orqali qahramon o‘zining dunyodagi o‘rnini tushunishga, hayot mazmunini topishga va o‘z his-tuyg‘ularining murakkabliklarida harakat qilishga intiladi.

Bu davrdagi lirik qahramonning ko‘zga ko‘ringan jihatlaridan biri bu o‘z-o‘zini anglash va mulohaza yuritish edi. Shoirlar o‘z qahramonlarining ichki dunyosiga chuqur kirib borar, ularning fikr-mulohazalarini, xohish-istaklarini, kurashlarini o‘rganar edilar. Lirik qahramon shoirning hayot va jamiyat haqidagi ichki tuyg‘ularini, mushohadalarini ifodalash vositasiga aylandi.

Lirik qahramon ko‘pincha an‘ana va zamonaviylik o‘rtasidagi ziddiyat bilan kurashardi. O‘zbekiston jadal ijtimoiy va madaniy o‘zgarishlarni boshidan kechirar ekan, she‘riyat qahramoni o‘z madaniy merosini asrab-avaylash va zamonaviy dunyo ta‘sirini o‘zlashtirish o‘rtasida qolgan shaxslar duch kelgan qarama-qarshilik va dilemmalarni she‘riyatda aks ettirdi. Bundan tashqari, bu davrda o‘zbek she‘riyatida lirik qahramon ko‘pincha tabiat va tabiat olami bilan chuqur bog‘liqligini namoyon etgan. Shoirlar qahramonning atrof-muhit bilan munosabatini tasvirlashda yorqin tasvir va metaforalardan foydalanganlar, o‘zbek manzarasining go‘zalligini, uning qahramon his-tuyg‘ulari va kechinmalariga ta‘sirini ta‘kidlaganlar.

XX-asr oxiri va XXI asr boshlarida o‘zbek she‘riyatida lirik qahramon tasvirida o‘zlikni anglash, jamiyatdagi o‘zgarishlarga qarshi kurash, tabiat bilan chuqur bog‘liqlik tuyg‘usi kuchaygan. Bu unsurlar lirik qahramonning O‘zbekiston she‘riy an‘analarida murakkab va o‘zaro bog‘liq shaxs sifatida boy va nozik tasvirlanishiga yordam berdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Boboyev T. Adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2001. – 560 b.
2. Boltaboyev H. Nasr va uslub. – Toshkent: Fan, 1992. – 104 b.
3. Duysenbayev O. O‘tkir Hoshimov ijodida ona obrazi. Fil.fan.nomz.diss.avtoreferati. – Toshkent, 2012, 26 b. 68
4. Hozirgi o‘zbek adabiyotining milliy o‘ziga xosligi. – Toshkent: Fan, 1984. – 200 b.
5. Hamdamov U. Yangilanish ehtiyoji. – Toshkent: Fan, 2007. – 196 b.